

C(h)oeurs 2022

ALAIN PLATEL / OPERA BALLET VLAANDEREN

Verdi-Wagner: gelijkspel

Johan Thielemans
Gezien op 13 maart 2022
Opera Antwerpen

Gerard Mortier was een notoir liefhebber van de Italiaanse componist Giuseppe Verdi. Hij broedde jaren lang op een voorstelling met alle koren uit diens opera's. Dat idee kreeg concreet vorm in een samenwerking met Alain Platel. Aan de koren van Verdi voegden ze koren van Wagner en enkele instrumentale werken toe. Zo ontstond het patchwork van 'C(h)oeurs', dat tien jaar geleden in Madrid in première ging. Vandaag herneemt Opera Ballet Vlaanderen deze voorstelling. De huidige artistiek directeur, Jan Vandenhouwe, verzorgde immers destijds niet alleen de dramaturgie van dit werk, het past ook in zijn visie om ballet, dans en opera meer op elkaar te betrekken. Er werd wel stevig gesleuteld aan het stuk, want Platel beschikte nu plots over de fijne dansers van het Ballet zodat dans hier meer ruimte krijgt. 'C(h)oeurs 2022' maakt hierdoor een meer voldragen indruk dan zijn voorganger.

19 MAART 2022

In het begin slaat 'C(h)oeurs 2022' een tragische toon aan met het 'Dies Irae' uit het 'Requiem' van Verdi. Orkest, slagwerk en op de balkons de blazerssectie, alles onder de enthousiaste leiding van Alejo Pérez. Tegenover dat muzikale geweld staat een eenzame, onbeweeglijke menselijke figuur , in wit hemd met zijn benen bloot. Het roept het universum van de verwrongen lichamen bij Berlinde De Bruyckere op. Er volgt een danstrio, waarna het volledige dansensemble -in het wit- aantreedt op de eerste tonen van het pelgrimskoor van Wagners 'Lohengrin'. De religieuze bevlogenheid verhevigt dan tot een vorm van hysterie. We zien de sint -Vitusdans: iedereen bibbert en beeft. Is het een hulde aan een diepe beleving of een waarschuwing tegen godsdienstwaanzin?

Nu komen de koren aan bod. Ze zijn verspreid over de zaal en het podium. Als ze zich ontpoppen tot een protesterende massa moedigen ze ons aan om mee te zingen. Dat is theatraal een valse noot, want 'meedoen' is er natuurlijk niet bij, tenzij door braafjes mee in de handen te klappen. Het koor gaat ook rondjes lopen en plots halen de zangers Oekraïense kleuren uit hun broekzak – instemmend applaus verzekerd. Ze verdwijnen in de gangen en kloppen op de deuren. 'Dreigt er gevaar, of is de revolutie uitgebroken?' denk je dan, maar na de eerste schrik valt alles weer in zijn plooi. Deze passage drijft echter wel op een uitmuntende soundscape van Steven Sprengels, die de buitenwereld de zaal binnengehaald. Muzikaal kan dan ook 'Va pensiero' uit Nabucco niet ontbreken, evenmin als 'Patria Opressa' uit Macbeth.De dans is hier bijzonder interessant, omdat de bewegingen een autonome kwaliteit hebben: de dansers ontwikkelen een subtiele en gecompliceerde verhouding tot muziek die niet even dansbaar is.

Bevrijd ons, is inderdaad de passievolle boodschap

Plots schakelt 'C(h)oeurs 2022' dan over op een sessie met een psychologe. Bérangère Bodin straalt autoriteit uit als actrice maar doet zich ook gelden als danseres. Het is een (gewilde) stijlbreuk, wellicht geïnspireerd door Marguerite Duras' uitspraak 'Wat wil dat zeggen: wie ben ik?' De psychologe stelt de mensen op het toneel erg persoonlijke vragen. Wie zich aangesproken voelt gaat apart staan. Het is een bekend procedé uit de zachte sector. Een stap opzij is als het ware een bekentenis. Ik heb het daar moeilijk mee: wat is hier echt en wat is maar theater? Moeten we de leden van het koor op hun oprechtheid beoordelen? Dat wordt wat gênant, bijvoorbeeld als enkele koorleden menen dat ze nooit meer zullen verliefd worden. Wat moet ik er mee? Die vraag duikt ook op in de lange passage waarin elk koorlid naar voren treedt en in zijn eigen taal een slogan uitroept. Sommige blijven hangen, zoals het obligate 'respect' of 'vrede' (in het Russisch.), maar door de lengte wordt de scène steeds banaler. De voorstelling sluit muzikaal af met twee keer Verdi en 'La Traviata', in een algehele verstilling.

'C(h)oeurs 2022' is boeiend maar duidelijk onevenwichtig. Wat blijft hangen zijn een aantal beelden, zoals de volksopstand, of de vele manieren waarop dansers en zangers het podium opstormen van achter de linten die het enige décor vormen. Indrukwekkend is ook de 'Libera me', uit het 'Requiem' van Verdi. Bevrijd ons, is inderdaad de passievolle boodschap, begeleid door acht opgewekte en vrolijke dansers. Ze vormen een mooi contrast met de pijn van de ziel en het onheil van de maatschappij.

De keuze van de muziek is interessant – alhoewel niet altijd duidelijk. Maar Wagner, met zijn ijle violen in zijn ouvertures, staat tegenover Verdi, die ook hier een plaats krijgt als symfonisch componist, met ouvertures (La Traviata bijvoorbeeld) met even kwetsbare violen. Het is alsof er ook een poging wordt ondernomen om Verdi te verzoenen met Wagner. Dat sluit aan bij de controverse over de 'grote' kunstenaar Wagner en het populaire genie Verdi. Ik zeg maar: een ernstig musicus zoals Pierre Boulez wilde zich maar al te graag meten met Wagner, maar Verdi was hem te min. Deze 'C(h)oeurs' is door een slimme keuze een muzikaal bewijsstuk dat Duitser en Italiaan aan elkaar gewaagd zijn. Het is zeker een stelling die Gerard Mortier zou onderschreven hebben.